

Nr 116.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1928 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till sjöförsvaret.

(1:a avd.)

1:o) I den till riksdagen den 4 januari 1928 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och bebov under budgetåret 1928—1929 har Kungl. Maj:t i avseende å avd. Sjöförsvaret under fjärde huvudtiteln (punkt 90 av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att öka ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning, nu 420,000 kronor, med 32,000 kronor till 452,000 kronor.

Utredningen i ärendet förekommer i statsrådsprotokollet sid. 205—207.

Ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med ett belopp av 420,000 kronor.

Anslaget har beräknats sålunda:

Penningbidrag	kronor 418,250: —
Penningtillskott	» 1,780: 50
	<hr/>
	Summa kronor 420,030: 50

eller i runt tal 420,000 kronor.

Departementschefen har beträffande medelsbehovet för budgetåret 1928—1929 anfört följande:

»Bortsett från beräkningarna beträffande antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga tilldelade ersättningsreserven samt i fråga om antalet hemförlovningsdagar för flottans värnpliktiga hava myndigheterna i avseende å antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga m. fl. vid marinen under nästkommande budgetår i sina medelsäskanden i huvudsak utgått från de beräkningar, som i förevarande avseende legat till grund för den nya marinorganisationen.

Enligt sistnämnda beräkningar har för flottans vidkommande någon tilldelning av värnpliktiga ur ersättningsreserven icke förutsatts. Såsom i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag omförväldes, hemställde marinförvaltningen och chefen för marinstaben, i anslutning till ett av flottans organisationsakkunniga avgivet förslag i ämnet, uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 oktober 1926, att för huvudsaklig tjänstgöring vid flottans varv måtte uttagas ett antal av 500 värnpliktiga av ifrågavarande kategori. Med hänsyn

De värnpliktigas avlöning.

till resultatet av en inom generalstaben verkställd utredning angående den inverkan, en dylik åtgärd skulle medföra i fråga om arméns förseende med värnpliktiga ur ersättningsreserven, ansågs det emellertid icke möjligt att för nämnda budgetår tillmötesgå det av marinens myndigheter sålunda framställda kravet.

Myndigheterna hava nu ånyo framfört förslaget om uttagning av 500 värnpliktiga ur ersättningsreserven för tjänstgöring vid flottan. Såsom i annat sammanhang närmare omförmäles, skulle en dylik ökad tilldelning av värnpliktiga medföra en viss minskning av behovet av civil arbetarpersonal vid flottans varv, varigenom en icke obetydlig besparing i fråga om arbetslönerna vid varven komme att uppstå.

Enligt vad erfarenheten under år 1927 visat, förefinnes för närvarande ett ganska ansevärt överskott av ersättningsreserven tillhörande värnpliktiga. Detta har medfört, att tjänstgöringstiden för flertalet dylika värnpliktiga av 1927 års klass kunnat minskas till 90 dagar. Då man med hänsyn till den sålunda vunna erfarenheten torde kunna utgå ifrån, att tillgången på värnpliktiga ur ersättningsreserven åtminstone under de närmaste åren kommer att i rätt väsentlig grad överstiga behovet, anser jag mig nu kunna tillstyrka, att en kontingent dylika värnpliktiga avses för tjänstgöring vid flottan. Antalet tjänstgöringsdagar för ifrågavarande värnpliktiga torde böra beräknas till 62,000, vilket antal, under förutsättning av en tjänstgöringstid av 140 dagar, motsvarar en uttagen kontingent av 500 man efter reducering på grund av beräknad avgång.

I enlighet med de för den nya marinorganisationen uppgjorda beräkningarna förutsattes vid uppskattandet av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga vid marinen för innevarande budgetår, att det beräknade dagantalet skulle kunna minskas med 30,000 till följd av hemförlovning av värnpliktiga vid flottan. Chefen för marinestaben har nu meddelat, att det visat sig, att hemförlovning icke kunnat ske i den utsträckning, som sålunda beräknats. Emellertid synes det mig, att ännu någon tids erfarenhet bör avvaktas, innan någon ändring vidtages i den beräkningsgrund, som i förevarande avseende tillämpats.

Vad *kustartilleriet* angår, har antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga tillhörande ersättningsreserven för innevarande budgetår beräknats på grundval av en uttagen kontingent av 500 man. Såväl chefen för kustartilleriet som marinförvaltningen hava hemställt, att för nästa budgetår måtte beräknas ett avsevärt större antal tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ur ersättningsreserven. Då jag emellertid i varje fall icke anser mig kunna tillstyrka någon mera betydande sådan ökning, torde för här ifrågavarande värnpliktskontingent böra för nästkommande budgetår beräknas samma antal tjänstgöringsdagar som för innevarande budgetår eller, i avrundat tal, 62,000 tjänstgöringsdagar.

Den beräkning, jag låtit verkställa av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga m. fl. vid marinen under budgetåret 1928—1929, utvisar, att tjänstgöringsdagarnas antal skulle utgöra 736,000. Därav böra 571,700 dagar upptagas med ett penningbidrag av 50 öre och 164,300 dagar med ett penningbidrag av 1 krona, vadan alltså för penningbidrag under nästkommande budgetår bör beräknas ett belopp av $(571,700 \times 0.50 + 164,300 \times 1.00 =)$ 450,150 kronor.

Penningtillskott beräknas komma att utgå under 5,945 dagar. För penningtillskott bör alltså upptagas ett belopp av $(5,945 \times 0.25 =)$ 1,486 kronor 25 öre.

För avlöningstillägg åt reservkadetter vid kustartilleriet torde böra beräknas ett belopp av 585 kronor.

Anslaget i sin helhet bör således upptagas med $(450,150 + 1,486:25 + 585 =)$ 452,221 kronor 25 öre eller, i avrundat tal, 452,000 kronor.»

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka vad departementschefen föreslagit, får hemställa,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må öka ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning, nu 420,000 kronor, med 32,000 kronor till 452,000 kronor.

2:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 96) hemställer utskottet,

Förplägnad.

att riksdagen må minska ordinarie förslagsanslaget till förplägnad, nu 2,522,000 kronor, med 75,000 kronor till 2,447,000 kronor.

3:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 97) att öka ordinarie reservationsanslaget till beklädnad, nu 1,141,000 kronor, med 56,000 kronor till 1,197,000 kronor.

Beklädnad.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 212 av återopade stadsrådsprotokollet.

Ifrågavarande anslag har nu, liksom för innevarande budgetår, beräknats efter 55 öre för man och dag samt efter ett antal tjänstgöringsdagar av 2,175,835 upptagits med $(0,55 \times 2,175,835 =)$ 1,976,709 kronor eller i avrundat tal 1,197,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må öka ordinarie reservationsanslaget till beklädnad, nu 1,141,000 kronor, med 56,000 kronor till 1,197,000 kronor.

4:o) Under framhållande att det av Kungl. Maj:t under punkt 98 äskade anslaget beräknats enligt samma grund som för innevarande budgetår, får utskottet hemställa,

Kasern-
utrednings-
anslaget.

att riksdagen må öka ordinarie reservationsanslaget till kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m., nu 146,700 kronor, med 6,900 kronor till 153,600 kronor.

5:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 99) att dels i riksstaten upptaga anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. såsom förslagsanslag, dels ock under detta anslag anvisa ett belopp av 800,000 kronor.

Bränsle-
anslaget.

Utredningen i ärendet förekommer å sid. 213 av återopade statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1927—1928 har medelsbehovet under ordinarie bränsleanslaget beräknats till 838,157 kronor. Med hänsyn till förefintliga reservationer har emellertid anslaget i riksstaten för nämnda budgetår upptagits med allenast 678,000 kronor.

Under iakttagande av samma beräkningsgrund, som tillämpats vid bestämmandet av bränsleanslaget för innevarande budgetår, har medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1928—1929 uppskattats till 840,101 kronor. Med hänsyn till förefintliga reservationer å anslaget har detsamma ansetts kunna begränsas till 800,000 kronor.

Av samma skäl, som i det föregående anförts beträffande lantförsvarets bränsleanslag, har även nu förevarande anslag av departementschefen föreslagits skola erhålla förslagsanslags natur.

Vad sålunda föreslagits har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

- a) i riksstaten upptaga anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. såsom förslagsanslag,
- b) under detta anslag anvisa ett belopp av 800,000 kronor.

*Sjukvård för
marinen.*

6:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 103) hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1928—1929 upptaga ordinarie reservationsanslaget till sjukvård för marinen med oförändrat belopp, 180,300 kronor.

*Underhåll av
flottans fartyg
och byggnader m. m.*

7:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 104) att upptaga ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. med oförändrat belopp, 6,500,000 kronor.

Utredningen i ärendet förekommer i statsrådsprotokollet sid. 220—224.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1928—1929 har marinförvaltningen framhållit, att då statsmakterna så sent som år 1927 höjt det ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. från 6,000,000 kronor till 6,500,000 kronor, och i betraktande av att detsamma avsåges att framdeles kunna nedbringas, det icke syntes lämpligt att nu göra framställning om ökning av detsamma. Med hänsyn till nödvändigheten av att iståndsätta den äldre fartygsmateriel, som fortfarande skulle bibehållas i tjänst, ansåge sig emellertid ämbetsverket böra föreslå uppförandet av ett förstärkningsanslag till det ordinarie anslaget av 540,000 kronor. Marinförvaltningen har sålunda för budgetåret 1928—1929 beräknat här ifrågavarande medelsbehov till 7,040,000 kronor, av vilket belopp 6,500,000 kronor skulle upptagas såsom ordinarie anslag och återstoden, 540,000 kronor, såsom förstärkningsanslag till det ordinarie anslaget. Ett bifall till detta förslag skulle innebära en anslagsökning för ifrågavarande ändamål med 540,000 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår anvisade beloppet.

En dylik ökning av medelsanvisningen har departementschefen emellertid funnit sig icke kunna tillstyrka. I statsverkspropositionen till 1927 års riksdag framhölls, att de medelsbehov, varom här vore fråga, borde kunna nöjaktigt tillgodoses inom ramen av en väsentligt mindre kostnadssumma än den av marinförvaltningen då beräknade eller 7,400,000 kronor. Detsamma syntes departementschefen gälla om den nu av marinförvaltningen framlagda beräkningen. Sedan de förenklingar i varvens organisation och drift m. m., som omförmäldes i föregående års statsverksproposition, numera blivit anbefallda genom av marinförvaltningen i enlighet med bemyndigande av Kungl. Maj:t den 20 juni 1927 utfärdade bestämmelser i ämnet, skulle enligt departementschefens mening en minskning av anslagsbeloppet snarare kunna anses vara befogad än en ökning av detsamma. Försiktigheten syntes emellertid bjuda, att någon anslagsminskning icke företoges, förrän erfarenhet vunnits angående verkningarna av de nya bestämmelserna. Anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. har därför för budgetåret 1928—1929 av departementschefen upptagits med samma belopp som för innevarande budgetår.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må i rikstaten för budgetåret 1928—1929 upptaga ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. med oförändrat belopp, 6,500,000 kronor.

Utskottets
yttrande.

Stockholm den 8 maj 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 115.

Reservationer:

vid punkt 1:o (de värnpliktigas avlöning) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Wallés*, *Asplund*, *Johansson* i Hälsingborg, *Pauli*, *Anderson* i Råstock, *Rydén*, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg och *Ward*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebär i själva verket, att årligen 500 värnpliktiga skola inkallas för uppehållande av varvsdriften vid flottans stationer, och förslaget synes vara motiverat därav, att ett förbilligande av kostnaderna för underhåll av flottans fartyg och byggnader beräknats bliva följden av en dylik anordning.

Det lärer enligt utskottets mening vara tvivel underkastat, huruvida detta förslag kan anses stå i god överensstämmelse med gällande värnpliktslag, då de värnpliktigas tjänstgöring vid varven icke avser att bibringa dem militär utbildning, utan allenast kommer att, såsom av departementschefen framhållits, ersätta civil arbetskraft. Därest förslaget överhuvud skall kunna genomföras, torde för övrigt en omläggning av grunderna för uttagning av värnpliktiga för tjänstgöring vid flottan vara nödvändig så att för detta ändamål lämplig personal erhålles. Utskottet anser sig i detta sammanhang icke kunna underlåta att erinra om att en anordning, liknande den som nu ifrågasatts, genomförts beträffande s. k. samvetsömna värnpliktiga, men att detta då skett med stöd av särskilda lagbestämmelser.

Även om man, såsom departementschefen synes hava förutsatt, vid beräkningen av kostnaderna för ifrågavarande, ersättningsreserven tillhörande värnpliktigas tjänstgöring å varven utgår från att de ej skola erhålla någon militär utbildning, lärer det vara ganska tvivelaktigt, huruvida den besparing, som ansetts komma att uppstå, verkligen vinnes. Kostnaderna för nämnda värnpliktiga under 62,000 tjänstgöringsdagar uppgå å nedan angivna anslag till följande belopp:

Värnpliktigas avlöning	50 öre om dagen	kronor	31,000
Förplägnad	86 » » » »		53,320
Beklädnad	55 » » » »		34,100
Kasernutredning	12 » » » »		7,440
	203		125,860

Då kostnaderna för de värnpliktigas färder, sjukvård, tvätt m. m., ävensom för uppvärmning av förläggingslokaler m. m. torde kunna uppskattas till omkring 25 öre om dagen, bör ovan angivna belopp ökas med 15,500 kronor till $(2.28 \times 62,000 =)$ 141,360 kronor. Kostnaderna för civil arbetskraft hava av vederbörande myndigheter och departementschefen beräknats för Karlskrona stations vidkommande utgöra 180,000 kronor. Däremot föreligger någon motsvarande beräkning icke för Stockholms station. Teoretiskt skulle alltså kunna anses uppkomma en icke oväsentlig besparing. Denna lär emellertid i verkligheten komma att uppvägas av det bättre arbetsresultat och den större varsamhet vid skötseln av arbetsmaskiner och verktyg, som otvivelaktigt följer, därest fast anställd arbetarpersonal i stället för i flera omgångar årligen tjänstgörande värnpliktiga anlitas för utförandet av ifrågavarande arbeten vid flottans varv.

Utskottet vill vidare erinra om att ifrågavarande antal av 500 värnpliktiga tillhörande ersättningsreserven med en tjänstgöringstid av 140 dagar skulle ungefärligen motsvara ett antal av 170 ständigt tjänstgörande värnpliktiga. Det antal varvsarbetare, som skulle erfordras för utförandet av det arbete, som ansetts böra åläggas nämnda värnpliktiga, uppgår emellertid endast till 75 å 85. Det torde dessutom för varvens förvaltning möta åtskilliga svårigheter att ordna nämnda värnpliktigas förläggning och tjänstgöring med nu

tillgänglig personal, medan det däremot, därest i stället nämnda antal varvsarbetare skulle erhålla arbete, icke läser krävas några särskilda anordningar.

Utskottet anser sig av ovan anförda skäl icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om inkallande för tjänstgöring vid varven av 500 ersättningsreserven tillhöriga värnpliktiga. I följd härav läser enligt utskottets mening förevarande anslag böra i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag sänkas med här ovan angivet belopp 31,000 kronor och alltså upptagas med 421,000 kronor. Därjämte synas anslagen till förplägnad, beklädnad och kasernutredning kunna likaledes i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag sänkas med respektive 53,300, 34,100 och 7,400 kronor. Anslaget till sjukvård för marinen synes dessutom kunna minskas med 3,100 kronor och marinens bränsle-anslag med 10,000 kronor. Sammanlagt uppgå dessa sänkningar till 138,900 kronor, varvid dock är att märka, att någon minskning icke nu ifrågasättes beträffande marinens anslag till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader med hänsyn till detta anslags natur av förslagsanslag och de betydande anslagsöverskridanden, som under senaste år skett, ävensom den relativt ringa minskning, som där kan ifrågakomma. Däremot synes en ökning böra vidtagas i fråga om anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader. Till dessa spörsmål återkommer utskottet i det följande.

Utskottet hemställer beträffande förevarande anslag,

att riksdagen må öka ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning, nu 420,000 kronor, med 1,000 kronor till 421,000 kronor.»

vid *punkt 2:o* (förplägnad) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse:

»Under hänvisning till vad som under punkt 1:o) anförts, får utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag (punkt 96), hemställa,

att riksdagen må minska ordinarie förslagsanslaget till förplägnad, nu 2,522,000 kronor, med 128,300 kronor till 2,393,700 kronor.»

vid *punkt 3:o* (beklädnad) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse:

»Under hänvisning till vad som under punkt 1:o) anförts, får utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må öka ordinarie reservationsanslaget till beklädnad, nu 1,141,000 kronor, med 21,900 kronor till 1,162,900 kronor.»

vid *punkt 4:o*) (kasernutredning m. m.) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse:

»Under hänvisning till vad som under *punkt 1:o*) anförts, får utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag (*punkt 98*) hemställa,

att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m., nu 146,700 kronor, med 500 kronor till 146,200 kronor.»

vid *punkt 5:o*) (bränsleanslaget) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse:

»För budgetåret 1927—1928 har — — — förslagsanslags natur.

Vad sålunda föreslagits har icke givit utskottet anledning till annan erinran än att, i anslutning till vad som under *punkt 1:o*) anförts, anslagsbeloppet bör bestämmas till 790,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i riksstaten upptaga anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. såsom förslagsanslag,

b) under detta anslag anvisa ett belopp av 790,000 kronor.»

vid *punkt 6:o*) (sjukvård för marinen) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse.

»Under hänvisning till vad som under *punkt 1:o*) anförts, får utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till sjukvård för marinen, nu 180,300 kronor, med 3,100 kronor till 177,200 kronor.»

Vid *punkt 7:o*) (underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.) av *samma ledamöter*, som reserverat sig *under punkt 1:o*). Enligt reservanternas mening borde utskottets yttrande och förslag haft följande lydelse:

»Beträffande medelsbehovet — — — — innevarande budgetår.

Såsom utskottet under *punkt 1:o*) anført, bör förevarande anslag ökas med hänsyn till att inkallelse av värnpliktiga för ersättande av civil arbetskraft å flottans varv icke bör ifrågakomma. Den för dylikt fall erforderliga ökningen i medelsbehovet för såväl Stockholms som Karlskrona stationer torde, särskilt som den uppskattade merkostnaden för Karlskrona station lär kunna något reduceras, icke behöva upptagas med högre belopp än 200,000 kronor. Medelsbehovet i övrigt synes enligt utskottets mening böra beräknas på följande sätt:

Beräknad kostnad enligt den nya marinorganisationen jämte tillägg i anledning av uteblivit prisfall	kr. 5,800,000: —
Reparation av pansarskeppet Oscar II	» 230,000: —
Merkostnad i anledning av att förenkling i varvens organisation ej hunnit fullt genomföras	» 235,000: —
Vissa sjukvårdskostnader	» 25,000: —
	<hr/>
	Summa kr. 6,290,000: —

Anslaget torde alltså för budgetåret 1928—1929 böra upptagas med ett belopp av (200,000 + 6,290,000 =) 6,490,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 6,500,000 kronor, med 10,000 kronor till 6,490,000 kronor.»